

tutkimuksesta kiinnostuneille. Siten se sopii oivallisesti perusoppikirjaksi ruokakulttuurin kehityksestä samalla, kun se kannustaa uusiin tutkimuksiin.

Matti O. Hannikainen, FT
Helsingin yliopisto

Filosofian historian uudelleen- arviointia feministisestä näkökulmasta

Martina Reuter (toim.):

Miesvaltaa murtamassa. Varhaisten feministien filosofisia kirjoituksia. Gaudeamus 2021. 470 s.
ISBN 978-952-345-116-2.

Filosofian historian miesvaltaista tarinaa on viime aikoina alettu kirjoittaa uudelleen. Naisfilosofien historiallista ja filosofista merkitystä on arvioitu viime vuosina erilaisissa projekteissa, konferensseissa sekä akateemisissa ja populaareissa kirjoissa. Martina Reuterin toimittama *Miesvaltaa murtamassa: Varhaisten feministien filosofisia kirjoituksia* osallistuu tähän kasvavaan trendiin, mikä ei kuitenkaan vähennä teoksen arvoa tai vaikuttavuutta. Päinvastoin, suomennoskokoelma on merkittävä kontribuutio suomalaisella tiedekentällä. Se tuo kattavan kokoelman varhaisen feminismin avaintekstejä suomenkielisen lukijakunnan helposti saavutettavaksi. Kirjasta hyötynevät monen alan opiskelijat ja tutkijat – filosofia, sukupuolentutkimus ja historia tulevat ensimmäisenä mieleen. Kiehtova ja monella tapaa ajankohmainen kirja löytää varmasti lukijoita myös yliopistojen ulkopuolelta.

On virkistävää, että kokoelman tekstit on valittu temaattisesti. Käännöskokoelman keskiössä ei ensisijaisesti ole naisten historia, vaan feministisen ajattelun historia. Siten valikoimaan on päätynyt kaksi tekstiä myös mieskirjoittajilta. Feminismia ei kirjassa käsitellä toimijoiden omana kategoriana vaan analyttisenä kategoriana, millä vältetään anakronismin ongelma. Olennaista ei ole, identifioituisivatko Cornelius Agrippa tai Catharine Macaulay feministeiksi, vaan se millä perusteilla heidän ajatteluun voi jälkikäteen kutsua feministiseksi. Reuterin käyttämän määritelmän mukaan feministisen ajattelun tulee täyttää kolme edellytystä: se kritisoi naisvihamielisyyttä ja miesten ylivaltaa, näkee naisten sosiaalisen ja kulttuurisen tilanteen kontingenttina tosiasiana, jota voidaan muuttaa (eikä luonnollisena tosiasiana) ja että se sisältää käsityksen naisista yhtenäisenä intressiryhmänä.

Miesvaltaa murtamassa sisältää kattavan kokoelman feministisen ajattelun avaintekstejä renessanssialjalta 1800-luvulle. Kirja on jaettu kolmeen osaan, joista jokainen vuorostaan sisältää kolme käännöstekstiä.

Ensimmäisen osan kirjoitukset ovat osa renessanssialjan niin kutsuttua *querelle des femmes* -kiistaa. Tässä keskustelussa naisten puolustajien argumentaatiostrategiat keskittyivät lähinnä naisten ylevyyden ja moraalisen paremmuuden osoittamiseen. Tunnetuin näistä teoksista on Christine de Pizanin *Kirja naisten kaupungista*, josta on suomennettu hyvin valittuja otteita. Toisessa osassa siirrytään 1600-luvulle ja tekstien teemana ovat naisten kyky rationaalisuuteen ja oppineisuuteen. Erytisesti Poulain de la Barren Descartesin filosofiasta ammentava argumentaatio mielen tai sielun sukupuollettomuudesta on kiinnostavaa, sillä se merkitsee selkeimmin siirtymää renessanssihumanismista uuden ajan filosofiaan. Kolmannen osan kirjoitukset tarkastelevat naisten asemaa lähinnä poliittisesta ja kansalaisyhteisyyden näkökulmasta. Näihin liittyvät oleellisesti myös kasvatusfilosofiset kysymykset, joita käsitellään Catharine Macaulayn käännetyissä kirjoissa. Olympe de Gougesin *Naisten oikeudet* ja Harriet Taylor Millin *Naisten äänioikeus* ovat klassikkotekstejä feministisen filosofian ja naisasialiikkeen historiassa, joten on hyvä, että ne ovat nyt helposti lukijoiden saatavilla.

Tekstien valinnan reunaehdot on hyvin perusteltu. Feminismin tarkka määritelmä on hyödyllinen, sillä se erottaa feministiset argumentit sellaisista naisten puolesta esitetystä argumenteista, joita ei ole mielekäästä kutsua feministisiksi. Esimerkiksi Platonian ei voida pitää feministisenä ajattelijana, vaikka filosofi periaatteessa kannatti sukupuolten välistä tasa-arvoa. Valintaprosessista ja muista valintakriteereistä olisi kuitenkin ollut kiinnostavaa tietää enemmän. Oliko kirjaan valituille kirjoituksille muita vaihtoehtoja? Keitä jätettiin ulkopuolelle? Näin lukija olisi myös saanut paremman kuvan varhaisen feministisen filosofian laajuudesta. Itselleni tulee mieleen esimerkiksi Amalia Holst saksalaiselta kielialueelta, jonka naisten oikeuksia ja kasvatusfilosofiaa käsittelevät kirjoitukset olisivat ehkä sopineet kirjan kolmanteen osaan. Reuter mainitsee johdannossaan lyhyesti 1800-luvun ehkä tunnetuimmat feministit, Mary Wollstonecraftin ja John Stuart Millin (Harriet Taylor Millin puolison), mutta ei pidemmin perustelee, miksei heidän teoksiaan ole liitetty käännöskokoelmaan.

Tuomas Parsio, Erika Ruonakoski ja Laura Lahdensuu ovat suomentaneet kokoelman tekstit ranskasta, latinasta, italiasta ja englannista ammattitaitoisesti. Tekstit ovat sujuvaa luettavaa. Kuhunkin suomennokseen liittyy myös lyhyt johdanto. Ne taustoittavat tekstien aatehistoriallista ja filosofista kontekstia, sekä esittelevät filosofien elämän pääkohdat. Yleistajuisten esittelytekstien tarkoituksena on lähinnä antaa lukijoille mahdollisimman hyvät edellytykset ymmärtää tekstit itsenäisesti. Tässä Reuter on onnistunut erinomaisesti. Argumentoinnin varsinainen arviointi jätetään lukijalle.

Miesvaltaa murtamassa on ilahduttava esimerkki filosofianhistoriallisesta teoksesta, jossa miesvaltaisia

kaanoneita ei kyseenalaisteta vain kyseenalaistamisen ilosta. Kokoelmassa olevat tekstit ovat aidosti mielenkiintoisia sekä filosofisesta että historiallisesta näkökulmasta. Etenkin filosofian historia nähdään usein ikään kuin helminauhana, jossa (mies)filosofit ja heidän abstraktit filosofiset systeeminsä seuraavat toisiaan. Tämän yksipuolisen tarinan sijaan *Miesvaltaa murtamassa* haastaa lukijan ajattelemaan filosofian historiaa moniäänisenä keskusteluna, johon kuuluvat myös soraäänent ja suurten ajattelijoiden kriitikot. Perinteisiä valtarakenteita on aina kyseenalaistettu ja niitä puolustavia ideoita vastaan on niin ikään aina argumentoitu. Olisi siis älyllisesti epärehellistä ja eettisesti arveluttavaa jättää nämä vasta-argumentit historian laitamille tai vain pienen erikoistuneen tutkijajoukon vastuulle. Siten miesvaltaisten ja miesten kirjoittaman filosofian historian kyseenalaistaminen on paitsi feministinen, myös filosofisesti ja aatehistoriallisesti laajempi ja erittäin tärkeä projekti.

Henriikka Hannula, väitöskirjatutkija
Wienin yliopisto

Kristittyjä nuorukaisia kasvattamassa

Lauri Julkunen:

Kynällä ja Sanalla. Yrjö Karilas poikien kasvattajana 1910–1960-luvuilla. Jyväskylän yliopisto 2021. 306 s. ISBN 978-951-39-8926-2.

Lauri Julkunen väitöstudiumin kohdehenkilönä on Yrjö Karilas (1891–1982), joka teki pitkän uran opettajana ja poikatyöntekijänä. Karilas kirjoitti myös nuorille suunnattuja tietokirjoja, joista etenkin *Pikku Jättiläistä* on luettu monessa polvessa. Omana aikanaan Yrjö Karilas oli tunnettu hahmo, mutta sittemmin ”Pikku Jättiläisen isä” on unohtunut kansakunnan kaapin päällä takariviin.

Julkunen tarkastelee tutkimuksessaan Yrjö Karilaan elämän pitkää kaarta. Mukana ovat Karilaan lapsuus pohjoissuomalaisessa maalaispappilassa, kouluajat Oulun lyseossa ja Helsingin yliopistossa, avioliitto ja perheen perustaminen Ester Teittisen kanssa, korkean keskipäivän vuodet uuraassa työssä, sotavuosien herätyskokemus sekä viimein vanhuus ja vähittäinen luopuminen. Tutkimuksen lähdeaineiston muodostavat Karilaan henkilökohtaiset paperit kirjeineen ja muistelmineen, tämän mittava kirjallinen tuotanto sekä yhdistystoiminnan synnyttämä arkistomateriaali. Karilaan suku on antanut tutkijan käyttöön myös runsaasti valokuvia, jotka ajoittuvat 1890-luvulta 1960-luvulle. Näitä aineksia käyttäen Julkunen rakentaa tyylikkäästi kirjoitetun kertomuksen eräästä 1900-luvun elämästä.

Tutkimuksella on myös laajemmat tavoitteet. Oikeushistorioitsija Päivi Mäkelää mukaillen Julkunen määrittelee tutkimuksensa temaattiseksi elämäkerraksi, jossa yksilön toiminnan kautta tarkastellaan jotain tiettyä ilmiötä. Julkunen analysoi Yrjö Karilaan toimintaa kysymällä, millaista miesihannetta kohti tämä kasvatti poikia, miten ihanne muuttui vuosien varrella ja millaisia kasvatusmenetelmiä Karilas käytti. Saamansa vastaukset Julkunen kytkee osaksi laajempaa yhteiskunnallista prosessia: uskonnon problematisoitumista poikien ja miesten elämässä sekä tähän tarjottuja ratkaisuja.

Tutkimuksensa pääasiallisena tuloksena Lauri Julkunen esittelee *apologeettisen maskuliinisuuden* käsitteen. Hänen mukaansa se oli Yrjö Karilaan ajama pojille tarkoitettu kristillinen identiteettikehikko, joka hahmotui ”puolustusasetelmissa 1900-luvun alkupuolen ruumiillisuutta korostavaan mieskansalaisuuteen”. Karilaan pyrkimyksenä oli siis tarjota nuorukaisille miesidentiteetti, joka olisi kilpailukykyinen muihin tarjolla olleisiin miesidentiteetteihin nähden. Tämä pyrkimys sai vuosikymmenten varrella erilaisia ilmenemismuotoja, joita Julkunen kutsuu *apologeettisen maskuliinisuuden* strategioiksi. Etenkin vuosisadan alkupuolella *apologeettinen maskuliinisuus* rakentui individualismille ja painotti itsekasvatusta ja -luottamusta kristityn nuoren miehen aseena ryhmäpainetta vastaan. Myöhemmin *apologeettiseen maskuliinisuuteen* liittyi etenkin Karilaan omassa elämässä uskonveljeyden ihanne. Julkunen tutkimustuloksella on varmasti jatkokäyttöä erityisesti sukupuolen tutkimuksen piirissä.

Uuden teoreettisen käsitteen lisäksi Lauri Julkunen tutkimus tuottaa uutta tietoa murrosikään liitetystä uskonnollisesta diskurssista, kristillisen nuorisotyön roolista nuorisotyön teorianmuodostuksen edelläkävijänä sekä modernisoituvan yhteiskunnan kilpailevista maskuliinisuuksista. Samalla avautuu näkökulma feminiinisyysiin. Tyttöjen ja naiseuden ihanteista olisi ollut mielenkiintoista kuulla laajemminkin; nyt Julkunen nostaa esiin lähinnä paheellisina pidetyt jazz-tytöt, vaikka Karilaan hahmotteleman ihannepojan vastinparin muodostivat selvästi aivan toisenlaiset nuoret naiset. Lukijaa jää askarruttamaan myös, miksi Karilaan kirjoittamissa kasvatuksellisissa mallitarinoissa ei käsitelty nuorten miesten ja naisten välisiä suhteita. Miten kristityn nuorukaisen oli tarkoitus oppia suhtautumaan vastakkaiseen sukupuoleen oikealla tavalla, jos mallitarinoiden maailma oli homososiaalinen?

Tasapainotteleminen yksilön elämänsäkaareen ja laajempien kaarien välillä on usein haasteellista, mutta Julkunen onnistuu tässä tehtävässä hyvin. Karilaan verkostoja olisi toki voinut avata tutkimuksessa aavistuksen verran enemmän, sillä tämä olisi valottanut kirkkaammin sitä yhteiskunnallista positiota, josta ponnistaen mies kasvatusystytään teki. Esimerkiksi Yrjö Karilaan ja Ester Teittisen avioliitossa ei ollut kyse pelkästään vir-